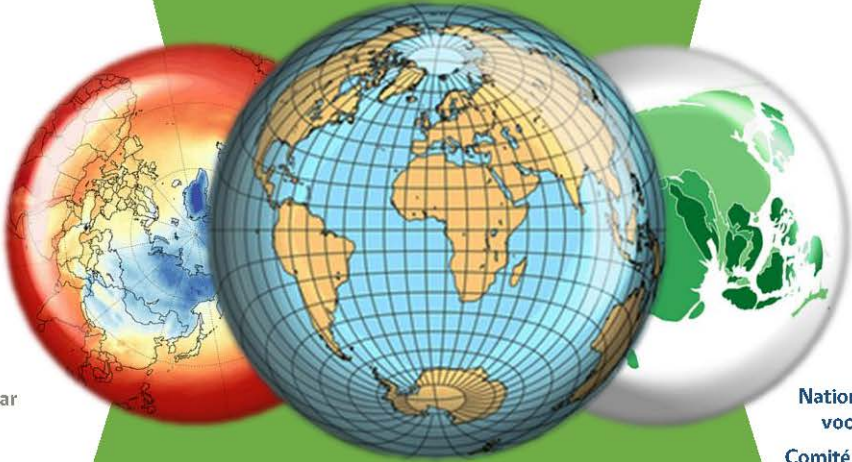

6ème Journées de la Géographie Belge

Journée des Enseignants

Organisé par
Vrije
Universiteit
Brussel

Nationaal Comité
voor Geografie
Comité national de
Géographie

Mapping the Future of Geography

Campus d'Etterbeek | 14 nov 2015

Ateliers et présentations

pour les enseignants,

les étudiants et les chercheurs

en Géographie

Une session plénière avec

des orateurs internationaux

sur la place de la géographie

dans l'enseignement secondaire

we.vub.ac.be/belgian-geography-days

Programme Journée des Enseignants | 14 nov 2015

8:30–9:15

Accueil & café

9:15–10:45

Une session plénière sur la géographie dans l'enseignement secondaire

The 'A different view'
campaign in the UK

David Lambert
University College London

ENG

&

L'enseignement de la géographie
dans le secondaire en France

Caroline Leininger Frezal
Université Paris Diderot

FR

10:45–11:15

Pause café

11:15–12:45

Atelier 1

Quid geografie/
géographie?

NI & FR

Atelier 2

Het landschap
leren lezen

NI

Atelier 3

Digitale
excursie

NI

Atelier 4

Du terrain
au satellite

FR

Atelier 5

Expériences en
géog. physique

FR

12:45–13:45

Lunch

13:45–14:45

Présentation 1

Atlas des
Paysages

FR

Présentation 2

Shopping
geography

FR

Présentation 3

Klimatologie

NI

Présentation 4

Bevolking,
land en voedsel

NI

Présentation 5

AGORA

NI

14:45–16:15

Atelier 6

Atlassen
in de klas

NI

Atelier 7

Geoproeven

NI

Atelier 8

GeoMobiel

NI

Atelier 9

Atlas numérique
de Belgique

FR

Atelier 10

ArcGIS
Online

NI & FR

16:15–17:00

Réception avec la remise des prix
du concours de dessin Barbara Petchenik

Descriptions des ateliers bilingues

Le matin

Atelier 1 Quid géographie/géographie?

Luc Zwartjes

Ces dernières années, le monde de l'enseignement en géographie a plusieurs fois été effrayé, tant en Belgique qu'à l'étranger, par des plans menaçant le cours de Géographie. Des actions de protestation ont en partie permis de les éviter. Dans le même temps, cela nous a incité à ne pas attendre des réformes imposés d'en haut, mais d'interroger nous-mêmes notre discipline. Vers où voulons-nous aller avec l'enseignement en géographie dans la Fédération Wallonie-Bruxelles

De voorbije jaren werd de geografische onderwijswereld in binnen- en buitenland meermaals opgeschrikt door plannen die het vak Aardrijkskunde bedreigen. Protestacties hebben dit deels weten te beletten. Tegelijk heeft dit ons aangezet om niet te wachten op hervormingen van bovenaf opgelegd, maar zelf ons vak te bevragen. Waar willen we naartoe met het geografieonderwijs in Vlaanderen en Wallonië?

et en Flandre? Sur quoi devons-nous mettre l'accent? Comment pouvons-nous démontrer que nous faisons partie des disciplines scientifiques? Nous désirons intégrer tous les niveaux d'enseignement dans cette discussion. Les exemples de l'étranger peuvent nous aider à produire un manifeste qui servira de base pour orienter le futur de l'enseignement en géographie en Flandre et en Fédération Wallonie-Bruxelles.

Welke klemtonen moeten gelegd? Hoe bewijzen we dat we echt deel uitmaken van de STEM-vakken? In dit debat willen we alle onderwijsniveaus betrekken. Voorbeelden uit het buitenland kunnen ons helpen om tot een manifesto te komen dat als basis kan dienen voor een toekomstig geografieonderwijs in Vlaanderen en Wallonië.

L'après-midi

Atelier 10 Start to GIS met/Débuter en SIG avec ArcGIS Online

Luc Zwartjes

L'importance des Systèmes d'Information Géographique (SIG) pour le raisonnement spatial n'est plus à démontrer. Le SIG offre de ce fait une véritable valeur ajoutée pour l'enseignement en géographie. ArcGIS Online est une application web-GIS simple d'utilisation et gratuite qui vous permet d'acquérir de bonnes bases en SIG. Pendant cette session, vous apprendrez à travailler avec ArcGIS Online: réalisation d'une

Het belang van GIS als middel voor ruimtelijk denken is niet meer weg te denken. Het hoort daarom een vaste waarde te zijn binnen het geografieonderwijs. ArcGIS Online is een simpele en gratis web-GIS-toepassing die je in staat stelt om een goede basis voor GIS uit te bouwen.

Tijdens deze sessie leer je werken met ArcGIS Online: aanmaken van kaarten door bestaande lagen toe te voegen, zelf lagen aan te maken,

carte par la gestion de couches existantes, création de couches d'information, modification d'observations, recherche et analyse spatiale ...

Pour gagner du temps durant l'atelier, vous êtes invités à vous créer un compte gratuit à l'avance: rendez-vous sur www.arcgis.com, cliquez en haut à droite sur 'Sign in' et suivez les instructions 'Create a Public Account'.

weergave te wijzigen, bevestigingen en ruimtelijke analyses uit te voeren ...

Om tijd te winnen tijdens de sessie kan je best vooraf een gratis account aanmaken (indien je er nog geen hebt): ga naar www.arcgis.com, klik rechtsboven op 'Aanmelden' en kies vervolgens 'Een openbaar account maken'.

Descriptions des ateliers français

Le matin

Atelier 4 Du satellite au terrain

Yves Cornet, Anne Barthélemy

Cette atelier abordera 1) l'utilisation des logiciels gratuits de traitement raster et d'analyse de données géographiques (SAGA et QGIS), 2) la visualisation d'images satellitaires polygé-

niques disponibles gratuitement et 3) l'analyse de la signature spectrale des surfaces naturelles et urbanisées.

Atelier 5 Expériences en géographie physique

Anja Decoster, Matthieu Kervyn

Comment expliquer les systèmes et processus de géographie physique à nos élèves? En les rendant concret! Ce workshop présentera une série d'expériences en sciences de la Terre qui permettent d'illustrer aux élèves, avec du maté-

riel accessible et peu couteux, comment fonctionnent des processus tels que la tectonique des plaques, les méandres des rivières et d'autres systèmes géologiques et géomorphologiques.

L'après-midi

Atelier 9 Atlas numérique de Belgique

Marc Binard, Jean-François Close Lecocq

En complément des 3 "versions papier" de l'atlas, il existe une version numérique exploitable en classe (www.atlas-belgique.be/cms). Cet outil dynamique permet une exploitation classique de l'atlas, mais aussi un usage beaucoup plus interactif, l'enseignant, voir l'élève, introduisant

ses propres données ou calculant des statistiques sur sa zone d'intérêt. Une courte initiation à son utilisation vous sera proposée à la fois à partir des informations déjà disponibles dans l'atlas numérique, mais aussi via des données plus récentes.

Descriptions des présentations françaises

Présentation 1 Atlas des Paysages de Wallonie (IGEAT – CPDT)

Valérie Cawoy, Anne Dubreucq,
Marie-Francoise Godard, Claire Neuray

La collection des atlas des paysages de Wallonie est une illustration très concrète du caractère pluridisciplinaire de l'étude des paysages. Le séminaire se propose d'aborder les apports potentiels d'un tel outil dans l'enseignement de la géographie, les paysages étant explicitement au

programme du début du secondaire. Outre une présentation du contenu, de la logique et de la structure du document "atlas", quelques pistes de valorisation en classe (ou sur le terrain?) seront présentées au travers d'exemples concrets extraits des atlas déjà parus.

Présentation 2 Shopping geography: propositions pratiques pour faire de la géographie du commerce dans le cadre des programmes scolaires

Benjamin
Wayens

Sur base d'un regard croisé entre les grands champs de recherche de la géographie du commerce et les programmes scolaires de la Fédération Wallonie-Bruxelles, l'exposé proposera des pistes cohérentes et pratiques pour faire de la géographie à partir du commerce et des pratiques de consommation. Des exemples concrets glanés dans les manuels et d'autres ressources pédago-

giques montreront l'intérêt de partir de ce thème ancré dans le vécu quotidien des élèves et permettant assez facilement une montée en généralisation et abstraction. L'apport des TICE et des démarches de traitement des données sera explicité tant que faire se peut, tout comme l'intérêt du thème dans le cadre de l'enseignement professionnalisant.

Descriptions des ateliers néerlandais

Le matin

Atelier 2 Het landschap leren lezen: opbouw en evaluatie van een methodiekenpoel Anne Stuer

Iedereen bekijkt het landschap dagelijks, maar weten we echt wat we zien? Aan de hand van de alom bekende veelkleurige kubus wordt het landschap bekeken in al haar aspecten: landschapselementen en –componenten enerzijds, landschapsperspectieven anderzijds. Er wordt zowel gewerkt met de vele kleuren van de kubus

als de verschillende vlakken.

Na een korte omschrijving komt een toepassing van de methodiek, die in elk mogelijk landschap kan worden uitgevoerd, aan bod. Hierbij wordt duidelijk welke meerwaarde het ‘leren kijken naar landschappen’ heeft op de deelnemers.

Atelier 3 Digitale excursie An Steegen

De laatste jaren is er een grote groei aan online geo-informatie die (quasi) gratis te raadplegen is. Google Earth (GE) is hiervan het bekendste voorbeeld. De ontwikkeling van deze online geografische databanken en tools biedt een enorm potentieel voor geografen en het vak

Aardrijkskunde. Tijdens deze workshop wordt met praktische voorbeelden aangetoond hoe een virtuele excursie als naverwerking of als simulatie in de klas kan ingezet worden als activerende werkvorm!

L'après-midi

Atelier 6 Het gebruik van atlassen in de klas An Callemeyn, Leen Van Hecke, Patrick Noelanders

Als pedagogisch begeleiders merken wij dat het gebruik van de atlas meer en meer in vraag wordt gesteld door leerkrachten Aardrijkskunde en directies. Nochtans blijven de schoolatlassen een onmisbaar hulpmiddel om het ruimtelijk denken bij leerlingen te bevorderen.

In deze workshop willen wij graag voorbeelden aanreiken, gelinkt aan de eindtermen van de drie graden, van hoe atlassen kunnen ingezet worden om via uitdagende en authentieke probleemstellingen de onderzoekende houding bij leerlingen te bevorderen.

Atelier 7 Geoproeven Anja Decoster, Matthieu Kervyn

Hoe maak je fysisch geografische verschijnselen en processen duidelijk voor leerlingen? Door ze aanschouwelijk te maken! Tijdens deze workshop zal een reeks geoproeven voorgesteld worden om aan de hand van toegankelijk en goedkoop

materiaal leerlingen te tonen hoe zaken als platentektoniek, meanderende rivieren en andere geologische of geomorfologische verschijnselen werken.

Atelier 8 Kennismaking met GeoMobiël Het Geomobiël-team

Optie 1: Topografie | Optie 2: Teledetectie

GEDURENDE het voorbije schooljaar bezocht het GeoMobiël-team 116 scholen verspreid over gans Vlaanderen en liet het meer dan 5800 leerlingen actief kennismaken met de brede waaier aan geomatica- en geo-ICT-toepassingen. Het lesmateriaal van de GeoMobiël-workshops werd in de tussentijd herwerkt tot doe-het-zelf-pakketten

die online beschikbaar zijn voor leerkrachten. Tijdens deze sessie maak je kennis met het lesmateriaal, kom je te weten hoe je er praktisch mee aan de slag kan en proef je zelf van een workshop naar keuze, met een focus op topografie of teledetectie. Gezien aan elke workshop maximum vijftien personen kunnen deelnemen, kan slechts voor één van beide workshops worden ingeschreven.

Descriptions des présentations néerlandaises

Présentation 3 Climatologie

Philippe Huybrechts

Het klimaatvraagstuk wordt wellicht hét centrale ecologische, economische, sociale en morele vraagstuk van de 21ste eeuw vanwege zijn verre-gaande impact op andere wereldproblemen. De voordracht zal een overzicht geven van de wetenschappelijke stand van zaken aangaande de oorzaken en gevolgen van de huidige opwarming van de aarde. Er zal aandacht besteed worden aan (i) de argumenten die aantonen dat

de mens grotendeels verantwoordelijk is voor de stijging van de aardtemperatuur met 0.8°C sinds het begin van de 20ste eeuw, (ii) welke gevolgen dit reeds nu heeft op velerlei fysische en biologische systemen, (iii) welke de verwachtingen zijn tot 2100 en in de periode daarna en (iv) wat de mensheid te doen staat om de zwaarste gevolgen te vermijden.

Présentation 4 Bevolking, land en voedsel

Chris Kesteloot

Deze drie grootheden (bevolkingsaantal, (landbouw)landoppervlakte en voedselhoeveelheid) beschrijven de basis van de menselijke samenlevingen op aarde. De relaties tussen deze grootheden worden in drie verhoudingen weergegeven, die de basis vormen van menselijke aardrijkskunde: arbeidsproductiviteit, landrendement en bevolkingsdichtheid. Tijdens dit atelier zal ingegaan worden op de manier waarop op

grafische wijze kan gewerkt worden met deze drie grootheden en drie verhoudingen om inzicht te creëren in een reeks sociaal-geografische verschijnselen en problemen. Zo komen aan bod: territoriale expansie van imperia, verstedelijking, hoge bevolkingsdichtheden in rijstbeschavingen en bevolkingsgroei en agro-ecologie versus agro-industrie in ontwikkelingslanden.

Présentation 5 AGORA – Brug tussen secundair en hoger onderwijs

Jorn Koelmaij,
Valerie De Craene

In het magazine AGORA willen we wetenschappelijk onderzoek toegankelijk maken voor een breed publiek om de kennis van en discussie over actuele sociaalruimtelijke vraagstukken te bevorderen. Op die manier proberen we een brug te leggen tussen het hoger en het secundair onderwijs. In deze presentatie komen thema's uit de recente nummers aan bod die een inspiratie kunnen vormen voor de lessen Aardrijkskunde:

hedendaagse woonpatronen, de transformatie van het Vlaamse platteland, (duurzame) mobiliteit, omgang met erfgoed en de geografische gelaagdheid van het Oosterweeldossier. Ook wordt het aankomende themanummer Onderwijs toegelicht, waarin het belang van het aardrijkskundeonderwijs voor de maatschappij zal worden onderzocht.

Se rendre à la VUB

L'accueil et l'inscription des Journées de la Géographie Belge se dérouleront dans la **salle Mandela, Bâtiment Q** du Campus d'Etterbeek de la Vrije Universiteit Brussel (Bd de la Plaine 2, 1050 Ixelles) (voir le plan ci joint).

Le campus est facilement accessible en **train** (B), **tram** (T), **métro** (M) et **bus** (TEC, et B).

Plusieurs stations des **vélos urbains Villo!** (🚲) sont situés aux abords du campus.

Les participants qui viennent en **voiture** peuvent rentrer dans le campus via l'une des trois entrées voitures (🚗, entrée 13 de préférence) et se parquer en surface ou dans l'un des parkings couverts (P).

— Accessible aux voitures

- - - Accessible aux piétons et cyclistes

Bd du Triomphe
(9 min à pied)

M
METRO 5 | Pétilion
(13 min à pied)

E19 E40
Ring

137
Arsenal
(~2 min à pied)

E411
Ring

B

GARE DE DELTA
(14 min à pied)

M
METRO 5
Delta
311
Delta

T
TRAM 7 & 25
VUB
(10 min à pied)

General Jacques / Général Jacques

→ ULB

Salle Mandela,
Bâtiment Q

(7 min à pied)
Gare d'Etterbeek
122

Entrée 8

TEC Bus C	341	348	178	LUN
	343	349		

Entrée 13

E411
Ring

T
TRAM 7 & 25
Etterbeek
Gare

B

GARE D'ETTERBEEK
(8 min à pied)

Ixelles Plaine Arrêt 'Elsene Etterbeek Station' ou 'Elsene VUB Gebouw M' (3 min à pied)

Bd de la Plaine (entrée ULB)
(5 min à pied)

136

Bus /1 | Fraitour
(6 min à pied)

T
B

100 m